

Menselijke kracht in de politiek: een hoopgevende denkpijler voor een duurzaam en gedragen plattelandsbeleid!

Prof. dr. em. Eric Lanckswaert UHasselt – juni 2024

De verkiezingen liggen achter de rug. Het grote inhoudelijke werk, ook voor het plattelandsbeleid, kan beginnen als de regeringen zijn gevormd. Uit het manifest van de Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw blijkt dat het platteland met een reeks specifieke spanningsvelden worstelt, zoals dat tussen economie en ecologie. Het komt er nu op aan om ze op een diepgaande, veelomvattende en gedragen wijze aan te pakken. In mijn recent boek *'Menselijke kracht in de politiek'*, uitgegeven bij Acco, verken ik een veelbelovend denkspoor om de politieke uitdagingen aan te pakken. Het komt er kort gezegd op neer dat het voeren van een kwaliteitsvolle (plattelands)politiek beter lukt als politici en burgers - ook zij doen aan politiek, via allerlei participatieprocessen- handelen vanuit menselijke kracht.

Menselijke kracht in de politiek gaat over kwaliteit. Zij verschilt van kwantiteit, die om hoeveelheden draait, zoals bijvoorbeeld de meerderheid van de stemmen in het parlement. Bij kwaliteit gaat het over eigenschappen, over wat iets kenmerkt. In het gewone spraakgebruik bedoelen we daarmee vooral de positieve eigenschappen, met name deze die ervoor zorgen dat iets zo goed mogelijk doet waarvoor het moet dienen, waarvoor het bestemd is. Dan deugt het. Kwaliteitsvolle politieke besluitvorming betekent, wat het resultaat betreft, dat men tot rechtvaardige, het algemeen belang dienende beslissingen komt. Voor de wijze waarop impliceert kwaliteit dat men inclusiviteit betracht, door vele stemmen en invalshoeken te beluisteren.

De kerngedachte van het boek *'Menselijke kracht in de politiek'* komt erop neer dat politici en burgers tot kwaliteitsvolle politiek komen door te handelen vanuit menselijke kracht. Menselijke kracht slaat op het geheel van positieve menselijke eigenschappen. Voor politieke besluitvorming zijn vooral rechtvaardigheid, liefde, wijsheid en creativiteit van belang. Anders gezegd: het komt erop aan om een beroep te doen op het beste in onszelf. Zeker, we leven in een onvolkomen wereld met onvolmaakte mensen. Maar burgers en politici kunnen ervoor kiezen om, met vallen en opstaan, 'meer mens' te worden, hun potentieel te verwezenlijken. Dat wil zeggen: de zonet vermelde positieve menselijke eigenschappen te ontdekken, aan te wenden en zelfs te versterken. Dat klinkt misschien aantrekkelijk, maar het vraagt ontzettend veel om het in ons praktisch handelen, bijvoorbeeld tijdens politieke besluitvormingsprocessen, te realiseren. We worstelen immers met allerlei zaken in onszelf die dat bemoeilijken, zoals vooroordelen, emoties, percepties, persoonlijkheidstrekken en opvattingen over onze identiteit. Een voorbeeld kan dat illustreren. Stel dat de Vlaamse overheid een participatieproces opzet over het te voeren stikstofbeleid. Zij brengt vertegenwoordigers van landbouworganisaties en van natuur- en milieuverenigingen met elkaar in gesprek, opdat zij tot een aantal beleidsaanbevelingen zouden komen. In het ideale geval gaan de betrokkenen op een open, tolerante en constructieve manier in dialoog met elkaar. In de praktijk zal het wellicht niet zo gemakkelijk lopen. De deelnemers kunnen kampen met vooroordelen. Bijvoorbeeld dat landbouwers zich niets aantrekken van de natuur of dat die groene activisten geen benul hebben van de moeilijke economische en financiële situatie van landbouwbedrijven. Beide groepen vallen ten prooi aan emoties, zoals angst voor het verlies van natuurwaarden of de ondergang van het landbouwbedrijf. Of boosheid, omdat ze van mening zijn dat

de ander geen rekening houdt met hun belangen. Het is helemaal niet ondenkbaar dat de perceptie die de betrokkenen van elkaar en van de situatie hebben, niet correspondeert met de werkelijkheid. Bijvoorbeeld de perceptie dat de ander van slechte wil is. Net als iedereen kampen zij met karaktereigenschappen die een vruchtbare dialoog bemoeilijken, zoals betweterigheid, koppigheid, ongeduld en dergelijke. De deelnemers aan het participatieproces hebben een bepaalde opvatting over wat hun identiteit is, het beeld dat de betrokkenen van zichzelf hebben en dat ze meenemen aan de gesprekstafel. Een landbouwer kan zichzelf beschouwen als iemand die het familiebedrijf moet verderzetten, een vertegenwoordiger van een natuurvereniging ziet zichzelf als iemand wiens wezenlijke opdracht het is de natuur zo veel mogelijk in stand te houden. Al deze vooroordelen, emoties, (vertekende) percepties, karaktereigenschappen en opvattingen over de eigen identiteit fungeren onbewust en onbedoeld als hinderpalen tussen wie zij zouden kunnen zijn, met name open, dialoogerende personen, en wie zij tijdens het gesprek daadwerkelijk zijn. Het zijn obstakels tussen hoe de betrokkenen zich idealiter zouden kunnen gedragen en hoe zij zich effectief gedragen. Het komt erop aan deze struikelstenen te willen zien, te begrijpen hoe zij hun stempel drukken op het eigen gedrag en ervoor te zorgen dat zij dat niet langer doen. 'Menselijke kracht', het positieve en constructieve in mensen, is datgene wat overblijft nadat de zonet genoemde belemmeringen zijn weggezuiverd of op zijn minst onder controle gebracht.

Om een beroep te doen op menselijke kracht in de politiek hebben we enerzijds een visie nodig op de mens, de samenleving en de politiek, anderzijds een reeks geschikte methodieken. Wat de visie betreft kunnen we mensen zien als wezens met een enorm positief potentieel dat erop wacht om te worden aangewend, zelfs al vraagt dat veel. De samenleving kunnen we bekijken als een geheel van met elkaar verbonden mensen, veeleer dan als een optelsom van los van elkaar staande individuen. Politiek kunnen we niet alleen beschouwen als conflict en machtsstrijd, maar ook als het op een constructieve manier omgaan met verschillen. De denkbeelden van de filosofe Hannah Arendt blijven hier inspireren. Voor haar draait politiek niet om heerschappij, maar komt het erop aan dat mensen in het openbaar, op gelijke voet, vanuit vrijheid en pluraliteit, met elkaar spreken en handelen, om op die manier een nieuwe werkelijkheid te creëren. Politiek gaat volgens haar over de macht van het samen handelen. Naast een hoopgevende visie hebben we ook concrete, op dialoog gebaseerde gespreksmethodes nodig, die het luisteren naar en leren van elkaar bevorderen. Die dialoog dient plaats te vinden in een veilige setting, die ertoe bijdraagt dat mensen in een sfeer van onderling vertrouwen en wederzijds begrip met elkaar in gesprek gaan. Allerhande gespreksbegeleiders kunnen daarbij een faciliterende, bemiddelende rol spelen. Waarom zouden we bijvoorbeeld dorpsraden niet kunnen vormgeven als dergelijke vrije gespreksruimtes? Wat hebben we ermee te verliezen om daarmee te experimenteren? Of wat belet er plaatselijke mandatarissen om een specifieke, op samenwerking gestoelde gemeenteraadscommissie op te richten die het denken in termen van meerderheid en oppositie probeert te overstijgen? Binnen dergelijke fora zullen niet de waan van de dag, maar vertraging en verdieping de toon zetten voor de besprekingen.

Politiek is handelen 'in de wereld'. Dat handelen heeft evenwel een voorportaal in onszelf, in onze psychische en morele gesteldheid. Er is een link tussen wie wij zijn en willen zijn als mens, en ons optreden tijdens democratische besluitvormingsprocessen. Echte politieke verandering komt daarom ook van 'binnenuit'. Door tijdens het politiek gesprek de bij vrijwel iedereen aanwezige menselijke kwaliteiten zo veel mogelijk te ontdekken, aan te wenden en zelfs te versterken. Het focussen op de 'binnenkant' van de politiek, en haar link met het concrete politieke gebeuren, zou wel eens de meest fundamentele, noodzakelijke én hoopgevende vernieuwingsoperatie kunnen zijn waar we voor staan.

Meer informatie over het boek 'Menselijke kracht in de politiek. Naar verdieping, samenwerking en zingeving tijdens democratische besluitvorming' vind je via je via [deze link](#).

**“Als we menselijke
kracht
geen plaats geven
in de politiek
doen we onszelf,
anderen,
en de wereld
tekort.”**

Eric Lanckswaert
Menselijke kracht in de politiek

acco